

A hangos könyvismertetéstől a dzsessz-klubig

A dunaujvárosi könyvtár zenei részlegének tevékenysége

Hajdú György felvétele

Dunaujvárosban a városi könyvtár zenei részlege 1971 februárjában kezdte meg működését 3 csatornával (2 lemezzjátékos, rádió) és öt fejhallgatóval, igen szerény körülmények között. A mintegy 300 darabból álló lemezállományt stílus-korszakok szerint csoportosítva füzetkatalógusban tártuk fel, de már 1971 áprilisában hozzákezdünk gyűjteményünk szakszerű katalogizálásához.

Berendezések — állomány

A József Attila Városi Könyvtár és a Dunai Vasmű Vörösmarty Mihály Szakszervezeti Könyvtára 1974-ben egyesült, s a Munkás és Ifjúsági Művelődési Központ új épületében, annak önálló szárnyában kapott otthont. A fenntartó a Dunai Vasmű szakszervezeti tanácsa lett. Az összevonás eredményeképpen létrejött egy részleges „A”-típusú, csaknem 180 ezer kötetes nagykönyvtár, s ez

a tény kedvezően hatott a zenei részleg további működésére is.

Az 1974 novemberében megnyílt központi könyvtár zenei részlegének, sajnos, takarékosági és egyéb okokból kezdetben a meglévő lejátszókészülékekkel, másrészt olcsó, közepes minőségű, a napi 6—8 óra használatot nem bíró GZC 071-es típusú lemezzjátékosokkal kellett működnie, amelyek alig hat hónapi használat után tönkrementek, hangminőségük még a középezt sem érte el. Közülük egyet-egyet mindig éppen javítottak, a hallgatók panaszkodtak rájuk, aztán kezdtek elmaradozni. Ennek láttán gyors intézkedéseket kellett tenni, egyebek között új lemezzjátékosokat beszerezni. Ismét bebizonyosodott, hogy mindig az olcsó a legdrágább.

A szakirodalomban való alapos tájékozódás után három kiváló minőségű Supraphon NC 440-es típusú sasszit vásároltunk, üzemeltetésükhöz pedig egy ORISTER 1015-ös erősítőt. A jelenlegi hat csatornát most ez a három egység, egy Orpheusz sztereó rádió, egy M 11-es magnetofon és egy GZC 110-es lemezzjátékos alkotja. Ez utóbbit a sokat játszott, régebbi lemezek leforgatására tartjuk készenlétben, hogy kíméljük az újak magnetodinamikuss hangszedő fejét. Csak átjátszásokra használjuk a TESLA B—43/a típusú sztereó magnetofonunkat és egy automata, lemezzváltós PHILIPS sasszit. Technikai apparátusunkat egy tartalék M 11-es magnó, két AKAI mikrofon, az előadóterem hangosítását szolgáló lemezzjátékos + erősítő és négy nagy teljesítményű hangszóró, 10 db Videoton FH 1-es fejhallgató, valamint egy Philips riportermagnó egészíti ki. Az igényeket jelenleg ki tudjuk elégíteni ezzel a bázissal de házi stúdiót tervezünk (például a hangos plakátok — 1. később — felvételéhez), és ott szükség lesz egy újabb sztereó magnetofonra is.

A zeneszoba az új könyvtárépületben igen jó helyre, a felöltött könyvtár bejáratával szemben, 36 négyzetméter alapterületű helyiségbe került. Ha kicsit szűkös is, de el tudtuk helyezni benne a vezérlőpultot, a szerelvény szekrényt és a hallgatók asztalait, amelyek mellett tíz ülőhely van. A pult mögött jutott hely a lemeztároló szekrényeknek. (A MERABONA bútorcsalád hanglemez- és diafilm-tároló szekrényeit átalakítottuk úgy, hogy egy lábra a diaszekrény helyett két lemeztárolót erősítettünk, így egy-egy szekrény befogadóképessége kb. 500 lemez lett.) A sarokban található még két könyvespolc és a katalógusszekrény is, de újabb bővítés már csak a falak „továbbtolásával” volna lehetséges.

A zenei részlegben elvileg „másfelén” dolgozunk, gyakorlatilag igen gyakran ketten. A lemezek katalogizálását egy ideig a feldolgozó csoport végezte, de mert sok nehézség merült fel (hosszú, öt-hat hónapos átfutási idő, munkaerőhiány, átcsoportosítás stb.), ez is a mi feladataink közé került — a mi kérésünkre is.

A zenei részleg állománya a másod-, harmadpéldányok nélkül kb. 1300 lemez és mintegy 100 óra hangfelvétel. Általában havonta egyszer a helyi könyvesboltban vá-

sárolunk, ahol számunkra mindig elteszik az újdonságokat, negyedévenként pedig a Rózsavölgyi zeneműböltot keressük fel. Hangszalagtarunk nagy része helytörténeti felvétel (kb. 30 óra), helyi hangversenyek anyaga (általában lemezen nemigen kapható művekről). Látogatóinkkal jó a kapcsolatunk, gyakran kapunk kölcsön másolásra másként beszerezhetetlen műveket, köztük igen sok dzsessz- és népzenei anyagot. Hangszalagtarunk féltve őrzött kincse az irodalmi hangarchívum, szalagjain a hozzánk látogató művészek, frók, költők néhány mondatos üzenetével, versekkel, regényrészletekkel. Munkánk könnyítésére összeállítottunk néhány műsort családi és társadalmi ünnepekre is, kérés esetén ezeket csak másolni kell. A repertoár a rádiófelvételekkel (elsősorban gyermekműsorokkal) egészül ki.

A hangzó anyagot betűrendes szerzői és cím szerinti, közreműködői és szak-katalógusban tártuk fel. Szakozásunk az ETO-nak és az ún. Flexibilis Zenei Osztályozásnak meglehetősen egyéni ötvözete, mely a hangfelvételeket az előadói apparátus és a műfaj szempontjából tárja fel. Tapasztalataink szerint az olvasók számára katalógusunk eléggé áttekinthető. Cím szerinti felosztásban külön szerepelnek benne a zenemű-, a prózai és a borítékcímek. Közreműködők esetében az énekes, hangszeres szolista; a prózai előadók, az énekkarok, zenekarok és a karmesterek. A címleírás alapja mindig a zenemű.

A zenei részleg heti nyitvatartása 33 óra: keddől szombatig délután 2-től 8-ig, vasárnap 9-től 12-ig látogatható. Növekvő igénybevételének, népszerűségének dokumentálására hadd álljon itt az alábbi néhány adat:

1971-ben a régi helyen 772 látogatója 1178 zeneművet hallgatott, 1975-ben, új elhelyezési körülményei között viszont már 2528-an 1862 művet.

A zenei részleglet a könyvtárba beiratkozott olvasók használhatják. 1975-ben új rendszerű kérdőlapot vezettünk be, amelyen a zenemű adatain kívül a hallgatóra vonatkozó adatokra is választ kértünk (név, lakcím stb. — ezek a rendezvényt meghívók kiküldéséhez, másolások elkészültéről, kért és megvásárolt lemezekről tudósító értesítésekhez szükségesek). A lapon feltüntettük a hallgatási időpontot (a csúcsidő mérésére) és a csatornát (lemezjátszó, rádió, magnó) is. A kérdőlapok alapján megállapítottuk, hogy a zenei részleg használói között a 15—25 éves korosztály 84,4, a 25—40 év közöttiek 5,9, a 40—60 évesek 6,3, s végül a 60 év felettiek 3,4 százalékban vannak képviselve.

Foglalkozásukat tekintve a tanulóifjúság 63,2, a fizikai dolgozók 24,4, az értelmiségiek 8,2, az alkalmazotti, valamint az egyéb kategóriába sorolhatók 4,2 százalékot alkotnak. A vizsgálódás során kitűnt, hogy igen jelentős korcsoportok tagjai nem, vagy csak igen kis számban látogatták részlegünket.

A hangos plakátoktól a zenei klubig

A helyben hallgatás mellett fontos szolgáltatásunk a másolás, és megkezdtük a postai úton is megrendelhető másolatok készítését. A postai kérések alapja a *Zene és költészet* című, a kisebb művelődési intézmények számára készített, a saját állományunkból válogató ajánlóbibliográfia. A tapasztalatok szerint azonban az igénybevevők egyelőre még jobban bíznak a személyes megrendelésben.

Rendszeres tevékenységünk továbbá — az iskolai tanév folyamán — a már említett *hangos plakátok* készítése is. Ezek mintegy 10—15 perces felvételt tartalmazó magnetofonszalagok, amelyekben valamilyen alkalomhoz kapcsolódó műsor van. Egy-részük — szöveggel és zenével — a város kulturális intézményeinek programját népszerűsíti, elsősorban a diákságot érdeklő rendezvényeket. Ennek megfelelően a zene is rendszerint könnyű, bit- vagy tánczene, esetleg dzsessz. Egy-egy reklámszalag elkészítése a következő: először föl vesszük a szöveget, többféle változatban, ritmussal, intonációval. Kiválasztjuk a zenét, majd a zene sajátosságainak megfelelően a szöveget. Ezután következik a simítás, az egész hirdetés ritmusának megszerkesztése, amit már ollóval végzünk. A szövegrészek közé 5—10 másodperces üres „snittek” vágunk be. Ha ez megvan, mindig a pillanatnak, az adott szövegegységnek vagy éppenséggel a szöveg közti szünetnek megfelelő dinamikával bejuttatjuk a zenét. A szalag kész, megindulhat a sokszorosítás. Minden intézménynek van egy befutókkal ellátott szalagja, erre vesszük fel gyorsmásolással az anyagot. A következő tanévben hangos plakátjainkkal szeretnénk elérni az általános iskolákat is.

Könyvismertetéseket is felvesszünk hangszalagra, ugyancsak a középiskolások számára. Egy-egy „adásban” a könyvtár valamelyik részlegét ismertetjük négy-öt percben. Ez szintén zenés összeállítás. Távlati terveink szerint ily módon bemutatjuk a város más közművelődési intézményeit is, például a Bartók Béla Művelődési Központot, a múzeumot, az új kiállításokat stb.

Szintén az iskolákkal kapcsolatos, de más jellegű tevékenységünk az *irodalom-*

oktatás segítése a tananyaghoz kapcsolódó felvételekkel. Ezek egy-egy tanév irodalomtantervéhez kapcsolódó versek, dramatizált kötelező és ajánlott irodalmi részek, a témához kapcsolódó zenei felvételek, melyeket a pedagógusoknak lejátszunk, s ki-ki választ belőlük aszerint, hogy melyiket tudja használni óráin. Kérésre azonban bármilyen összeállítást elkészítünk a helyi irodalmi színpad tagjainak közreműködésével.

Végül szólnunk kell zenei ismeretterjesztő tevékenységünkéről is, amelyet — előtérben a korábbi, inkább igényfelmérő jellegű rendezvényeinktől — tervszerűen az 1975/76-os évadtól kezdve folytatunk.

1975 februárjában megalakítottuk a *zenei klubot*, s a tagok igényeinek figyelembevételével igyekeztünk az idény rendezvényprogramját kialakítani. A kérőlapok értékeléséből megállapítottuk, melyek a legsikeresebbnek látszó rendezvényformák, melyek azok a zenei területek, amik iránt nagy az érdeklődés stb. Ezután felkerestük a város más zenei és művelődési intézményeit (zeneiskola, filharmónia, kamaraszínpad, művelődési ház stb.), hogy összehangoljuk a programokat és azok időpontját.

Különösen nagy segítséget kaptunk az Állami Zeneiskola fiatal tanáraitól, akik szakmai kérdésekben is eligazítanak bennünket, rendezvényeinken pedig előadóként és zenei közreműködőként vesznek részt.

Anyagi lehetőségeink számbavétele után azt is megvizsgáltuk, milyen lehetőségünk van a kiegészítő tevékenységek elvégzésére (ajánlóbibliográfiák, meghívók, szórólapok, egyes műsorok archiválása), s ezután valamennyi említett szempontot figyelembe véve elkészítettük az 1975/76-os, majd később az előző év tapasztalatait is felhasználva az 1976/77-es közművelődési évad rendezvénytervét.

Az 1975/76-os programunk egy előadásorozaton alapult, amely az *Érdekességek a zene történetében* címet viselte. A sorozat célja az volt, hogy a zenét csupán „hallgató” közönséget zeneelméleti és zenetörténeti alapfogalmakkal ismertesse meg, természetesen érdekes, szórakoztató formában. Az előadók fiatal zenetanárok voltak, a közönség nagyrésze közép- és főiskolásokból, szakmunkástanulókból verbuválódott. Ehhez a sorozathoz kapcsolódott egy másik műsorfajta, az ún. *Komolyzenei disco*, ami nem más, mint lemezhangverseny kissé továbbfejlesztett változatban. A meghallgatásra kerülő zeneműveket a zenei részleg népszerű lemezeiből válogattuk, s az elhangzó zenét korban, stílusban és hangulatilag is kapcsolódó képzőművészeti és irodalmi illusztrációk, versek egészítették ki. A műsor egy-egy zenemű történetét és a vele kapcsolatos érdekességeket mondta el.

Az 1976/77-es évadban a sorozat címe *Ihlető: az irodalmi alkotás* lett, s az irodalmi „előzménnyel” is rendelkező zeneműveket, mint amilyen például A bűvészinas, Mazeppa, Traviata, Otello stb. ismertette. *Zeneszerző-közönség találkozót* az évad során a közönség kívánsága alapján Szokolay Sándorral és — a kortárs lengyel zenéről — Földes Imrével terveztünk.

A korábban indított Korunk zenéje sorozatot, amelyet id. *Fasang Árpád* vezetett, egyelőre nem folytatjuk, mivel azt tapasztaltuk, hogy közönségünk zenei ízlése és műveltsége még nem érett meg az ilyen vagy ehhez hasonló sorozatra.

Ehelyett kísérletképpen *Művészetek* címmel komplex foglalkozásokat rendezünk, amelyek keretében egymással való összefüggéseikben igyekszünk megismertetni az egyes történelmi korok művészetét, illetve egy-egy esztétikai kategória változásait az idők folyamán. A sorozattal az is a célunk, hogy az eddigieknél még közvetlenebb-kötetlenebb, a követelményeknek jobban megfelelő ismeretterjesztő módszereket alkítsunk ki.

Kamara hangversenyt évente négy alkalommal rendezünk a *zeneiskola tanárainak* és a városi szimfonikus zenekar tagjainak közreműködésével. Dunaújvárosban a kamarakonzerteknek nincsen még hagyományuk, ezért a közönség minden alkalommal igen nagy örömmel és érdeklődéssel fogadja rendezvényünket. Hallgatótáborra állandó, a zeneileg kulturáltabb, képzettebb közönség látogatja. (A kamara hangversenyen való közreműködés a fiatal zenetanárok KISZ-vállalása, és egyúttal szereplési lehetőség is számukra, amely szakmai továbbfejlődésük szempontjából is fontos lehet.)

Végül megemlítjük a zenei klub *dzsessz-sorozatát* is. A városban évek óta igen gyakran tartanak dzsessz-konzerteket, de ezek közönsége nagyon szűk körű, bár a dzsessz iránt érdeklődők száma igen nagy. Mivel eddig hiányzott egy, a zene alapjával, történetével, stílusával is foglalkozó ismeretterjesztő előadásorozat, a könyvtár havonta kétszer dzsessz-összejöveleteket is rendez, ahol az előadó megismerteti a hallgatókat e sajátos zenével, s a legjelesebb előadókkal, illetve együttesekkel is.

Klubunk működésének eddigi tapasztalatai igen kedvezőek, a látogatók száma elég nagy, alkalmanként huszonöt-harmincan is megjelennek. Létrehozása szükséges volt, továbbfejlesztése pedig mindenképpen fontos feladata lesz a Dunaújvárosi Központi Könyvtárnak a következő esztendőknél is.

Pethő Klára — Taródi Tamás